

"VIRGIN BEAUTY" Matisz László írása TÓTH VIKTORRÓL

Vannak, akik születetten ilyenek; akik ösztönösen (vagy intuitíve) felismerik saját belső motiváló erőiket, önmaguk tiszta lényegét. Később pedig már tudatosan, egy világos értékrend mentén, de valamelyest titokban ragaszkodnak is ahhoz, hogy egész életükben eszerint létezzenek, ezt az irányt tartásák. Nem a jól ismert introvertált lelki alkatra gondolok, hanem azon kevesekre, akik a külvilág, a folytonos alkalmazkodást kívánó valóság felé szinte csak idézőjelben képesek megnyilvánulni, valamiféle testreszabott, ügyes technikát alkalmazva annak érdekében, hogy ne sérüljön eredeti (ártatlan) lényük. A személyiség mélyén ilyenkor rejtett, belső meggyőződés, alázat és hit feltételezhető, melyek az egyensúlyt, a harmóniát, az élet kivételességét tisztelik. Ezek az emberek ritkábban vívódnak, vagy kerülnek győtrő dilemmák elé, s döntéshelyzetben is gyorsabban megvan számukra a kizárólagosan elfogadható szempont: az egyszerű és tiszta út.

Feltételezésem szerint ilyesmire, vagyis a fent körvonalazott lelkekre - esetleg önmagára (teljes joggal) - gondolhatott Ornette Coleman, amikor a "Virgin Beauty" címet adta egyik nagyon koncepciózus lemezének; s erre vonatkozó "gyanúm" készítetett arra, hogy beszélgetést kezdeményezzek egy magyar (mellesleg szintén) altszaxofonossal, Tóth Viktorral. Csak a lényegről...

- Gyerekkoromban nekem is meséltek - kezdi Viktor -, csodálatos világokról, hercegnőkről, királyfiakról, arról, hogy a jó elnyeri méltó jutalmát, a rossz pedig megbűnhődik. Majd később felvilágosítottak, hogy a valóságban persze mindez nem lehetséges, pedig igen... Mert létezik olyan hely, olyan közeg, ahol ezek a mesék is megtörténhetnek. Gyerekkorban ebbe könnyen bele tudjuk élni magunkat, valami fényes-színes világként érzékelve a keveredő mesét és valóságot. Később a zenében nagyon hasonló perspektívát éreztem meg; vagyis ugyanazt a csillogó közeget, melyben minden valami egyetemes harmóniában rezeg együtt. Azóta is ez a - legelőször gyermekkorban tapasztalt - fény a fő motivációm, és úgy gondolom, ez marad a jövőben is.

- Kérdés, hogy egy messze földön kibontakozott kultúra, zenei műfaj, vagyis a jazz közege mennyire engedi a fény áradását manapság - vettem közbe. Viktor a hangszerválasztással indokolta műfaji kötődését: a szaxofon esetében megkerülhetetlen a jazz. Majd folytatta:

- Az én kis álomvilágomba úgy úszott be ez a műfaj, hogy ráismertem benne a mindig is vágyott teljesség távlatára; arra, hogy ez a közeg alkalmas valami igazán nemes dolog létrehozására. Más műfajokban nem éreztem ezt ilyen egyértelműen. Viszont a tanulás-gyakorlás, az elmélyülés folyamata közben egyre világosabbá vált, hogy valójában nincsenek műfaji kötöttségek, stílusok, formák, keretek, csak zene van.

- Tapasztalatom szerint ott kezdődik az igazi zenei élmény, ahol megszűnik a műfajokkal kapcsolatos beidegződés elvárás; mely szerint valamely kategóriába sorolt zenének ilyen-olyan szabályszerűségeket kell prezentálnia (a hozzáillő körítésekkel együtt). Te hogyan jutottál hasonló felismerésekre? - forszíroztam a konkrétabb bizonyítékokat.

- Volt alkalmam néhányszor New Yorkban és New Orleansban időzni. Utóbbi helyen hat hetet tölthettem ösztöndíjasként. Mindkét városban testközelből hallgathattam zseniális jazzprodukciókat. Ezután eljutottam a világnak egy teljesen más szellemiségűnek tartott pontjára, Bulgáriába, a Pirin hegységbe, ahol egy öreg pásztor kemene nevű hangszerén (a gadulka egy korábbi változata) játszott, tanítással felérő módon. Ez a zene, mely teljesen elszigetelt környezetben szólt meg - vagyis az akadémikus szemlélet cáfolataként is felfogható -, alapvetően ugyanazt a mélységet, szellemiséget tükrözte, mint a New Yorki jazzsztárok játéka. De említhetném a három primással megszólaló Szászcsávási zenekart is, melyhez koncert után véletlenül, egy kocsmában volt szerencsém. Az élmény szinte egyenértékű volt számomra a coltrane-i örökséggel. Akkor még nem tudtam, hogy a népzene ilyen; a táncházakban ez nem derül ki. A legnagyobb csoda az volt ebben, és ezt csak ritkán tapasztaltam eddig, hogy ott, akkor, anélkül, hogy bármit is tettem volna érte, az elképzelhető legjobb történet meg velem, ami emberrel akkor történhetett. Ez egyértelmű meggyőződésem volt.

De másfajta csodák is voltak. Legutóbb Győrben Lee Konitz kérdezte tőlem, nincs-e kedvem sétálni vele egyet a városban. Persze, hogy volt; vagyis másfél órán keresztül maga az élő jazztörténelem részesített olyan beavatásban, amiben nem sokaknak lehetett részük. Ugyanis Lee Konitz minden más helyzetben - amit magam is láthattam Győrben - a távolságtartó, talán kissé hűvös, kimértnek is mondható, vérprofi jazztekintély előírásos szerepét hozta - fűzte hozzá Viktor.

- Ezek után óvatosan teret engedtem a cikk elején jelzett gyanúmnak, és rákérdeztem egy - Tóth Viktor esetében - már-már biztosnak tűnő emberi tulajdonság mibenlétére: az alázatra...

- Köszönöm, hogy szóbahoztad - mondta félszeg kísérletemre reagálva, majd a következőképp folytatta:

A legfőbb inspiráció számomra a természetben járás. A teljesség - univerzális egység - hihetetlen kinyilatkoztatásának lehetünk ott tanúi. A patak sodrának figyelése, az erdő fényeinek játéka olyan tanítást hordoz, mely minden kereső számára segítség az egység, mérték, összhang fogalmak megértéséhez. Azon munkálkodom, hogy zenében ezt a mértéket kövessem, a zene legapróbb egységeit is ehhez a tökéletes mintához igazítsam. Egyetlen dallam, akár két hang is e rendezőelv szerint fogalmazódjon meg, a levegővételben, de az azt megelőző gondolatban is ez a vágy tükröződjék.

Persze ez egy nagyon-nagyon hosszú út... Nem mondom, hogy valami is sikerült ebből a vágyból megvalósítanom, de olyan élesen látszik számomra a minket körülvevő világ rendje, hogy nem tehetek mást; vagyis arra törekszem, hogy minden "megmozdulásom" az örök mértékkel rezegjen egységben.

Ha a zenész megérti, hogy itt egyáltalán nem róla van szó...

- ...és nem az ő ünnepléséről, és nem az ő sikeréről, nem a gázsíróról - szóltam közbe...

- ...hanem arról - folytatta Viktor -, hogy valaki elültetett bennünk egy kis magot, amit mi kihajthatunk, talán azt is felismerjük, hogy milyen kivételes szerencsében van részünk.

- Gonosz kérdésekre, mely szerint: mit tesz, ha a szembetalálja magát egy nézőtéri emberrel, akik szórakozni akarnak - a következő választ kaptam:

- Meg tudom érteni, ha valaki szórakozni akar (ki vagyok én, hogy megmondjam, mit akarjon). Az alázathoz hozzátartozik a szolgálat is; vagyis ilyenkor félre kell dobni a világrengető koncepciót. Egyébként az igazán jó zenészek bármilyen műfajban, bármilyen szolgálatot ugyanazzal a - csak rájuk mindig is jellemző - energiával képesek teljesíteni.

- Nyugodt szívvel állíthatom, hogy Tóth Viktor szavait hitelesítik koncertjei, lemezei, a Quartet, a Road Six Sax nevű formáció, de talán leginkább a Szandai Máttyással, Jeszenszky Györggyel vagy Mohai Andrással működő Tercett. Utóbbi formáció jelentősége nemzetközi összehasonlításban is megkérdőjelezhetetlen. A Tóth Viktor Tercett legutóbbi, Climbing With Mountains című lemeze Az Év Jazzlemeze díjat kapta 2007-ben a Gramofon kritikásaitól. A felvételen Hamid Drake és Kovács Ferenc a fiatal szaxofonos partnere.

Sokáig beszélgettünk még... És végül muszáj volt együtt végighallgatnunk Ornette Coleman ominózus lemezét, a Virgin Beautyt.

